

El tsunami no posa fi a les guerres

Les dues zones més afectades pel tsunami del sud-est asiàtic viuen trasbalsades per conflictes armats. Tot i que la catàstrofe natural semblava que podria obrir camins de resolució per aquests enfrontaments, de moment no és així.

Si ni ha alguna cosa positiva en les catàstrofes naturals és que algunes han servit per a acostar enemics aparentment irreconciliables, ni que sigui momentàniament. Així va passar, per exemple, entre Turquia i Grècia després del terratrèmol d'Atenes l'any 1999, o bé entre Taiwan i la Xina quan el primer va patir un terratrèmol el 1999, o fins i tot quan, després que el tornado Michelle afectés Amèrica Central en 2001, EUA va ajudar Cuba. Així doncs, semblava que la reconciliació també podia apaivagar dos dels principals conflictes del sud-est asiàtic, precisament les zones més afectades pel tsunami: Aceh a Indonèsia i les regions tàmlis a Sri Lanka.

Però els gestos inicials de pau i col·laboració han estat efímers, i en un lloc i en l'altre predomina l'intercanvi d'acusacions per l'oportunitat perduda.

Aceh és la regió més afectada pel tsunami. Situada al nord de l'illa indonèsia de Sumatra hi habiten 1,7 milions de persones, amb llengua i cultura pròpies, el 97,3% dels quals són musulmans. Va ser un dels primers sultanats del sud-est asiàtic, i el centre d'un imperi comercial poderós entre els segles XVI i XVII. A més, fou l'única zona de l'avui estat indonesi que es resistí a l'imperi holandès.

Amb la descolonització del 1950 el Govern de Jakarta féu promeses d'autonomia a Aceh, que no es van acomplir. També contribuï al sentiment positiu el fet que a mitjan dècada dels setanta es van descobrir a la zona importants reserves de gas natural i petroli, els beneficis dels quals ni aleshores ni ara han recaigut

a Aceh, ans el contrari, és una de les zones més pobres de l'estat. El dictador Suharto als anys setanta va vendre l'explotació a la multinacional avui anomenada Exxon/Mobil, que disposa d'unes instal·lacions a la zona molt protegides. Les aspiracions autonomistes incompletes, la manca de beneficis dels recursos naturals i la repressió militar va fer néixer diversos grups organitzats per reclamar la independència, d'entre els quals destaca la guerrilla del Gerakan Aceh Merdeka (GAM – Moviment Aceh Lliure).

Des de 1976 fins ara en els enfrontaments entre el Govern i el GAM han mort més de 13.000 persones, a més de milers de torturats, ferits i desplaçats, bàsicament entre la població civil. Amb la caiguda del dictador Suharto, el 1998, va millorar lleugerament la situació amb els efímers presidents Habibie i Wahid, encara que cap dels dos no va fer res per respondre a les demandes de justícia d'Aceh. Amb tot Wahid va ser clau per obrir el diàleg amb el GAM l'any 2000, que aleshores comptava 5.000 membres.

La negociació continuà amb Megawati Sukarnoputri com a presidenta fins al juliol de 2002. L'exèrcit, però, continuava pressionant a la zona, on té molts interessos econòmics i polítics, i així les ONG van continuar recollint denúncies d'assassinats i tortures. Les converses es van estancar, aleshores el Govern va detenir els negociadors del GAM i va enviar a la zona més de 30.000 soldats. A més, va reclamar una renúncia explícita a la independència i, davant la negativa del GAM, va donar el procés per trencat, es va re-

prendre la guerra i Sukarnoputri va decretar la llei marcial el maig de 2003. De nou es reprengué el ferri control militar i la repressió.

El maig de 2004 hi va haver un canvi estètic: es va substituir la llei marcial per l'estat d'emergència, sense que això significués cap canvi real de fons, ja que la zona seguia tancada a periodistes i voluntaris estrangers, i el control dels militars continuà essent total. No era la primera vegada que un govern indonesi actuava així, ja ho havia fet a Timor i pràcticament fa el mateix en una altra zona annexionada, Papua Occidental, on també hi ha reivindicacions sobiranistes.

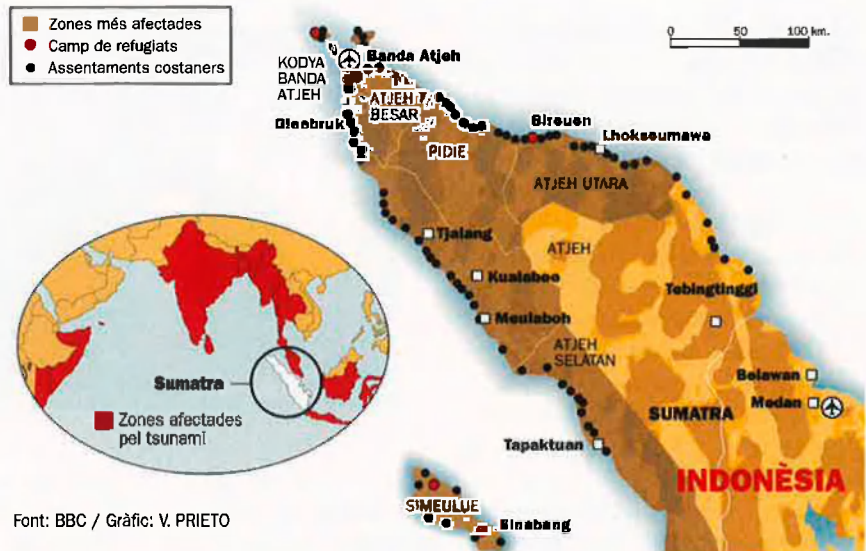
Alto el foc dels independentistes.

Amb el tsunami Aceh va patir la major part dels més de 110.000 morts d'Indonèsia. Davant el desastre, el primer a reaccionar fou el GAM, que va declarar un alto el foc indefinit per facilitar l'atenció a les víctimes de la catàstrofe. Però això no ha servit perquè fins ara l'exèrcit relaxi la situació. Ans el contrari, l'exèrcit va tardar a reaccionar, aturant les primeres ajudes estrangeres. Després ha afegit als 40.000 soldats que tenia a la zona 15.000 més, que oficialment sumaran les tasques d'ajuda a les que ja feien d'acció contra l'independentisme. A més, han restringit la mobilitat d'ONG argüint que els han de protegir del GAM, a qui acusen també d'haver robat ajuda destinada als refugiats. Per la seva banda el GAM ha negat que vulgui atacar els estrangers i que hagin comès cap robatori, i de fet cap agència d'ajuda humanitària ha denunciat els independentistes.

La segona setmana de gener l'exèrcit va matar quatre persones, acusades de ser del GAM, tot i que portaveus d'entitats properes als independentistes han assegurat que no eren militants d'aquest grup.

El que sí que han denunciat el GAM i la seva branca política a l'exili és que el Govern d'indonèsia vol crear milícies antiindependentistes i que per això envia a Aceh voluntaris de grups fonamentalistes islàmics. En concret es tracta de membres de l'FPI (Front dels Defensors de l'Islam) i l'MMI (Consell Mujahidí Islàmic). Dues organitzacions vinculades des de la seva fundació a l'exèrcit indonesi, que el 1998 els volia per lluitar contra els

Indonèsia

Font: BBC / Gràfic: V. PRIETO

moviments pro-democràcia, i que són formades en part per delinqüents comuns. Dins d'aquests dos grans grups hi ha subgrups obertament terroristes seguidors de les tesis de Bin Laden, com Laskar Jihad, la facció que fa uns anys va protagonitzar els atacs als cristians a les illes Moluques i a Sulawesi, també a l'estat indonesi. Dins l'FPI també hi ha la Jema'ah Islamiya, liderada per un dels homes més buscats pels EUA, Abu Bakar Ba'asyir. Anys enrere el Govern indonesi ja havia fet l'intent de dur la Laskar Jihad a Aceh, però la població i el GAM, que són devots sunnites però rebutgen el fonamentalisme i no són una organització islàmica, els van rebutjar.

Segons el líder de l'anomenat Govern d'Aceh a l'exili, Malik Mahmud, l'FPI i MMI "són terroristes que mai han estat benvinguts ni demanats", i afegeix que "les accions i paraules de l'FPI i l'MMI són contràries a les ensenyances de l'Alcorà i la Hadith i contradiuen la tolerància dels musulmans d'Aceh".

Diverses ONG de defensa dels drets humans a Aceh també han denunciat que un dels militars coordinadors de l'ajuda humanitària és el general Adam Rahmat Damiri, conegut per organitzar les milícies que van provocar les matances a Timor el 1999, que fou acusat el 2002 per crims contra la humanitat i a qui un any després li van retirar les demandes.

Les ONG també han recordat la precària situació dels 2.000 presos polítics a Indonèsia, la majoria d'Aceh, i denuncien que el tsunami va matar molts presos polítics, com Sofyan Ibrahim Tiba, negociador del GAM el 2003, o la defensora dels drets humans Nur Asyikin.

A tot això s'afegeix el problema de la corrupció, una preocupació que també és present en les agències d'ajuda internacionals. L'actual president indonesi, Susilo Iudhoyono, que tot just duia 60 dies en el càrrec quan les ones van devastar Aceh, haurà de fer molts esforços per convèncer la comunitat internacional que és un país fiable, ja que any rere any l'organització amb seu a Berlín Transparency International el situa en els primers llocs de la llista negra, i algunes ONG calculen que un 30% del pressupost de l'estat no arriba mai a la seva correcta destinació.

El director de l'Agència Catalana de Cooperació de la Generalitat de Catalunya, David Minoves, explica que han desplaçat un equip de metges, infermeres i logistes a Banda Aceh, a més de material i diners. Segons Minoves, a la zona "hi ha suficient ajuda, però no arriba a la població ni aquesta pot arribar als centres mèdics, ja que qui fa de canal són els exèrcits", i afegeix que "l'exèrcit indonesi aprofita la situació per ocupar espais a la guerrilla".

“La reconstrucció d’Aceh hauria d’anar paral·lela a la resolució del conflicte polític”

Agus Wandu és de Banda Aceh, capital d’Aceh, i ha coordinat molts anys l’oficina que l’ONG indonèsia Comissió pels Desapareguts i Víctimes de la Violència tenia en aquesta zona.

—El conflicte a Aceh semblava que s’encarrilava amb un diàleg, però aquest es va trencar el maig de 2003 i Indonèsia va imposar primer la llei marcial i després un estat d’emergència. Com ha afectat això a la població?

—La llei marcial va representar l’operació militar indonèsia més important després de l’era Suharto, és com l’annexió de Timor als anys setanta. I com allí, també hem patit i patim violacions indiscriminades dels drets humans, i molts soldats que van ser enviats a Timor després han estat enviats a Aceh i han comès les mateixes violacions dels drets humans. Des de la llei marcial i fins abans del tsunami, diàriament mataven més gent a Aceh que a Palestina. A causa de la llei marcial a Aceh hi ha més presos polítics que a Myanmar, l’autoritat local ha estat substituïda pels militars, no permetien l’entrada a voluntaris i periodistes estrangers, ni tan sols a les agències de l’ONU, cosa que fins i tot permeten a Corea del Nord. I amb el pas de llei marcial a estat d’emergència no va canviar res.

—Per què es va trencar el diàleg el 2003?

—Per la pressió dels militars que no eren partidaris de resoldre el conflicte a través del diàleg. Recordi que l’exèrcit encara té un paper en la política, que ha generat molts problemes socials i polítics a Indonèsia. I en el cas d’Aceh els militars han estat promovent que havia d’estar sota el seu control i argüien que era una qüestió de defensa de la integritat nacional d’Indonèsia. El president Yudhoyono fou responsable de la fi del diàleg, ja que va cedir davant els militars per aconseguir el seu suport. Així el Govern ha donat als militars un xec en blanc per fer el que volen a Aceh, i realment l’estan fent servir. Els està donant beneficis i més en tindran com més durí. I no parlo només de guanys econò-

mics, per tots els negocis que controlen a Aceh, la part del pressupost de l’estat que s’emporten o l’explotació forestal, sinó pels beneficis polítics. Aceh és on molts grups polítics a Indonèsia consoliden suports d’arreu de l’estat, mostren que el seu paper és important. I per a altres elits indonèsies, Aceh és el lloc per provar la seva capacitat de lideratge essent durs amb el separatisme. La fi del conflicte a Aceh és també la fi del paper de l’oportunitisme polític a Indonèsia, i no crec que això ho facin aquestes elits.

—Crec que Yudhoyono aprofitarà el desastre del tsunami per resoldre el problema?

—El primer que ha de fer ara és controlar els militars indonèsis a Aceh, perquè han estat l’obstacle per resoldre el conflicte pacíficament i ara obstaculitzen el treball humanitari. El tsunami ha creat un nou moment per resoldre el problema. La feina d’assistència humanitària i de reconstrucció d’Aceh hauria d’anar paral·lela a la feina de resoldre el conflicte polític. Veient la incapacitat del Govern per tractar el seu propi exèrcit a Indonèsia i no veient cap idea ni creativitat per un enfocament no militar per a Aceh, sóc molt escèptic que Yudhoyono faci res. Crec que la comunitat internacional pot representar un paper significatiu en aquest procés per posar fi a la violència i resoldre el conflicte a Aceh.

—Quin suport té el grup armat GAM?

—El grup del Moviment Aceh Lliure (GAM) quan es va crear el 1975 només tenia el suport d’uns centenars de persones, però ara en té molt i l’independentisme que proclamen ara és dominant. Això és el resultat de la repressió que han patit els acehnencs per culpa dels militars, cada operació de l’exèrcit, cada matança de civils innocents... L’opressió actual del Govern de Djakarta és responsable de l’augment del suport al GAM. A part del GAM hi ha molta altra gent que s’oposa a les injustícies dels successius governs d’Indonèsia, és un sentiment majoritari. *O. C.*

Davant les crítiques a les restriccions de mobilitat d’ONG estrangeres i periodistes a Aceh, el Govern indonès ha anunciat que està fent esforços per pacificar la zona i aconseguir una treva permanent del GAM. Amb tot, ha mantingut la pressió a la zona i ha deixat clar que els contingents estrangers han de deixar el país com a màxim al març. Des d’Aceh, però, els grups independentistes i les associa-

cions pro-drets humans veuen en la situació una oportunitat per explicar el seu cas al món.

Sri Lanka, a punt per la guerra.

L’altre territori més afectat pel tsunami ha estat l’illa de Sri Lanka, i especialment les zones nord i est, habitades per població tàmil. Es calcula que hi ha 11.000 morts i 200.000 desplaçats. Unes

xifres que segur que augmentaran els propers dies, però que costarà saber amb exactitud pel conflicte que viu el país.

L’enfrontament ve d’antic. Els sinalesos, de religió budista, van arribar a l’illa al segle VI aC, i van arraconar la població autòctona al centre de l’illa. Més tard, fa dos mil anys, hi van arribar els tàmls, la majoria hindús però també n’hi ha de cristians, que es van assentar del nord al

sud per la costa est. També a l'est hi ha musulmans, que són tàmls arabitzats, sunnites; hi van arribar al segle X.

L'any 1815 el Regne Unit colonitzà l'illa, i privilegià tàmls i musulmans, mentre que marginà els sinalesos. A més, hi portà tàmls de l'Índia, que més tard seran coneguts també com a tàmls de les plantacions, ja que havien de servir per treballar als camps de te.

Amb la independència, el 1948, els sinalesos, majoritaris, es feren amb el poder i van impulsar una uniformació del país. Davant d'això van aparèixer grups com els Tigres del Tamil Eelam (LTTE), que prenen com a referent el regne tàmil que hi va haver al nord de l'illa durant els segles XIII al XVI. Aquests grups han estat lluitant contra el Govern de Sri Lanka especialment des de l'any 1983, en un conflicte que ha provocat més de 64.000 morts i 800.000 desplaçats. Tot i que, en principi, el seu objectiu era establir un estat tàmil independent, amb el temps han anat suavitzant les posicions, i darrerament preferien reivindicar l'autodeterminació deixant clar que no descarten cap opció de sobirania.

Fa dos anys, després d'una treva aconseguida amb mediació noruega, el setembre de 2002 es va encetar un procés de negociació, que tot i els bons auguris es va anar enrarint fins que s'aturà l'abril de 2003, i poc abans del tsunami eren moltes les veus que auguraven una represa de la guerra.

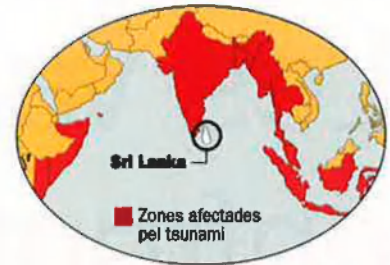
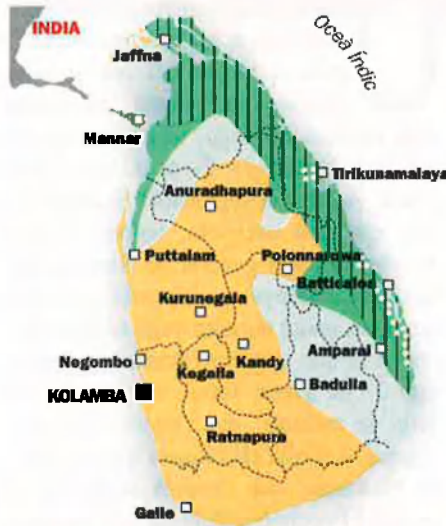
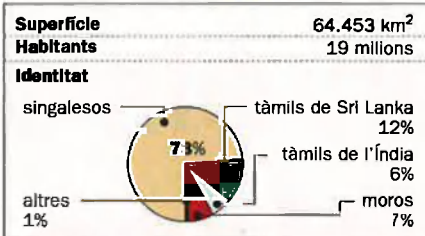
El tsunami també va evidenciar que malgrat la precària situació de la zona tàmil, hi ha un bon teixit social, ja que van ser els primers a reaccionar davant el desastre, cosa que fins i tot va reconèixer l'ONU. De fet el secretari general de Nacions Unides, Kofi Annan, va voler visitar la zona tàmil, però el Govern de Sri Lanka no ho va permetre, adduint que "Annan no ha anat a Irlanda a veure l'IRA ni a Espanya a veure els rebels bascos", i que Sri Lanka no seria el precedent.

Val a dir que en un principi hi va haver certa col·laboració entre les dues bandes, especialment en zones tàmil controlades pel Govern. Però a poc a poc l'ambient es va crispar, la presidenta, Chandrika Kumaratunga, va ordenar que l'exèrcit es fes càrrec dels camps de re-

Sri Lanka

Conflictes ètnics

- Singalesos
- Tàmls de l'Índia
- Zona d'operacions de LTTE
- Tàmls de Sri Lanka
- Moros

Després del tsunami

- Zones més afectades
- Camp de refugiats

Fonts: *Mondes rebelles*. Ed. Michalon | BBC / Gràfic: V. PRIETO

fugiats que havien muntat les ONG tàmls. A més l'LTTE va criticar que el govern frenava les ajudes internacionals i que els marginava respecte a les zones amb població majoritàriament sinalesa. De fet el Govern srilanquès controla tota l'ajuda que arriba al país i quasi es genera un incident diplomàtic de grans dimensions quan l'ambaixada italiana a l'illa va enviar ajuda humanitària directament a les associacions tàmls.

D'entre la classe política del país només l'exprimer ministre Ranil Wickremasinghe, precisament qui va iniciar el procés de pau, ha dit públicament que cal aprofitar la situació per resoldre el conflicte i que un pas molt important seria correspondre a la ràpida reacció dels Tigres Tàmls davant la catàstrofe, i canalitzar l'ajuda humanitària per les zo-

nes que controlen a través de les seves organitzacions. Cal dir que, especialment al nord de l'illa, l'LTTE organitza la vida diària i ha muntat una administració paral·lela a l'oficial, amb escoles i hospitals propis.

Bona part d'aquesta infraestructura ha quedat malmesa, així com part del fins ara fort potencial militar dels Tigres. Alguns mitjans de comunicació del Govern fins i tot van assegurar que el tsunami també havia mort el líder dels Tigres Tàmls, Velupillai Prabhakaran, cosa que no ha estat confirmada. Tot i així sembla que Kumaratunga podria escoltar els grups sinalesos més nacionalistes, que l'empenyen a aprofitar la situació per eradicar d'una vegada la insurgència tàmil.

Oriol Cortacans